

20.19x28.33	1	14	עמוד	שב יעי	15/07/2022	82436892-2
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציורו - 80790						

דביר עמר

יהדות

תורת הכהן הגדול של תוניסיה

- הרב כלפון משה הכהן ז"ל נפטר כשנתיים לאחר הקמת המדינה הוא היה ציוני נלהב, שהעריץ את הרצל וראה בהקמת ת"א סימן לגאולה • ספר חדש מבקש להאיר את משנתו המרתקת

צילומים: יואל חודר וקופידה

«

הרב הכהן, לצד מצבתו בהר המנוחות בירושלים, המהווה תעתיק מלא של קברו בלרבה

כלפי הרצל הוא התייחס כסוג של שליח השם, תוך שהוא משווה אותו למשה רבנו ולאלהיו הנביא. בהצהרת בלפור ראה סימן לגאולה טבעית

ספרו החדש של ד"ר נעים

»

◀ הוא היה מגדולי הרבנים בדורות האחרונים, רבה הראשי של ג'רבה, חיבר עשרות ספרים בכל ענפי היהדות - ובכל זאת, רבים מאיתנו עדיין לא מכירים את מורשתו הדתית והאמונית של הרב כלפון משה הכהן ז"ל.

ספר חדש שיצא לאחרונה מבקש להניח זרקור על דמותו המרתקת של הרב הכהן, שנפטר לפני 72 שנים. ד"ר ירון נעים, מנהל מכללת אמ"ת באר שבע, חוקר את הגותו של הרב מתוניסיה. ספרו עוסק בתמרון שבין שמרנות למודרנה באספקטים רחבים של תורתו.

"בעיניי, הגותו של הרב הכהן מדהימה ומרתקת, אך לצערי פחות מתייחסים אליה", אומר ד"ר נעים, "לכן הוצאנו את הספר - כדי להנכיח את ההגות של חכמי צפון אפריקה, ולהראות את היכולת שלהם להסתכל על המציאות המודרנית, לא כאויב אלא כמשהו שצריך לבדוק אותו, זו הגישה שהוא החזיק בה. הגישה כלפי המודרנה שאנחנו מכירים היא 'חדש אסור מן מהתורה'. גישתו של הרב כלפון שונה, בבחינת תוכו אכל, קליפתו זרק".

נעים איגד בספרו את כל ההתייחסויות של הרב הכהן ב-45 ספריו בנוגע לדמוקרטיה, זכויות אדם והפרט, חינוך, מעמד האישה והיחס לאוניברסליות. "ביקשתי לאגד את הנושאים לפי תחומים ולעשות משנה סדורה".

שלושה ימי הלל בג'רבה

נושא מרכזי במשנתו של הרב הכהן היה יחסו הנלהב לצינונות. "הייתה לו הגות נרחבת ביחס לתנועה הציונית. כלפי הרצל הוא התייחס בהערצה, כסוג של שליח השם, תוך שהוא משווה אותו למשה רבנו ולאלהיו הנביא, מי שאמור לבשר על הגאולה.

"הוא התייחס לשילוב בין פעולה טבעית לגאולה ניסית. בהצהרת בלפור ראה סימן לגאולה טבעית, ולא רק בה - אלא גם בעובדה שמדינת ישראל מתפתחת ומתחיל תהליך שיבה של היהודים לארץ ישראל, או בניינה של העיר תל אביב. בכל המהלכים האלה הוא ראה אתחלתא דגאולה, ולאחר קום המדינה הכריז בג'רבה על שלושה ימים שבהם אומרים הלל עם ברכה".

לדברי ד"ר נעים, הרב הכהן ביקש לעסוק גם בממדים אוניברסליים, מעבר לעולם היהודי. "שאלו אותו בסוף מלחמת העולם הראשונה האם להמשיך להגיד את התפילה של עשרת ימי תשובה, עם התור ספות של תקופת חירום - שהרי נגמרה הלחימה עם גרמניה? הרב כלפון פסק לא להפסיק להגיד עד שלא מסיימים את המלחמה מול יפן. מבחינתו, כל עוד יש תקופת מלחמה, גם אם היא לא קשורה ביהודים, היא עדיין מלחמה. בכלל, הוא החזיק מאוד מהאוו"ם, ואפילו כתב הצעה למעין ממשלה עולמית, עם מטבע אחיד ושפה אחידה וראה בירושלים ובשפה העברית את הכתובת לממשלה הזו".

בכתביו של הרב הכהן אפשר למצוא התייחסויות לשאלות שנשאלות היום ביחס לזכויות אדם ולמעמד האישה. "הרב נשאל לגבי זוג נשוי שהתגרש כבר בשנה הראשונה לאחר שהאישה נכנסה להריון. נולד להם בן, והם שאלו מה לעשות מבחינה הלכתית בברית המילה. ההלכה אומרת שהחובה מוטלת על הבעל, אבל האישה לא רוצה לראות אותו. ענה הרב: 'מאחר שהברית נערכת בשטח שלה - שהבעל לא יבוא'. ענו לו: אבל הברית נערכת בשטח שלו, גם על כך ענה הרב שלמי רות שבשטח שלו - שלא יבוא. העובדה שלאישה אחרי לידה יש תקופה רגישה, והיא עלולה להיכנס לחשש או דיכאונות, הייתה שיקול בעיניו".